Cliticele pronominale româneşti în perspectivă minimalistă

IZABELA CELMARE

Preliminarii: Lucrarea de faţă îşi propune să selecteze, din sfera largă a mijloacelor de saturare a poziţiei preverbale în limba română, cliticele pronominale, clasă extrem de eterogenă, subsumată de promotorii gramaticilor generativiste de tip GB sferei centrilor de grup funcţional, constituiţi exclusiv din trăsături formale. Trebuie menţionat, de la bun început, faptul că precizarea statutului cliticelor constituie una din lacunele programului însuşi care nu le-a acordat, de-a lungul succesivelor sale revizuiri, locul cuvenit. Această realitate a încercat să fie suplinită într-o oarecare măsură de publicarea, în 1999, a unui întreg volum dedicat cliticelor în limbile europene[i]. Deşi cu un corpus constituit, în marea lui majoritate, din limbi slave, lucrarea menţionată ne-a servit ca punct de plecare mai ales prin două din articolele sale. Primul dintre acestea[ii], realizat pe limba spaniolă, ne-a facilitat înţelegerea cadrului general al raţionamentului prin care cliticele de dublare, re-analizate ca mărci ale acordului, au putut fi inserate într-o configuraţie particulară, adaptată după Chomsky 1993[iii]. Aceasta conţine două tipuri de acord: acordul subiectului şi cazul nominativ, acordul obiectelor –direct şi indirect – şi cazurile Acuzativ şi Dativ. AgrDoP şi AgrIoP devin cele mai înalte proiecţii din structura flexiunii într-un enunţ asertiv. Cel de-al doilea articol[iv] priveşte structurile posesive în limbi precum bulgara şi engleza, schiţând termenii contrastului tipologic în funcţie de două criterii: poziţia ocupată de clitic în interiorul proiecţiei maximale determinative (argument vs. non-argument) şi natura semantică a acestuia (clitic referenţial vs. clitic non-referenţial). Ceea ce interesează pentru analiza noastră este determinarea comparativă a statutului Acuzativului şi Dativului posesiv în limba română şi a locului ocupat de respectivele clitice în reprezentarea arboreală. Ne propunem în paginile următoare câteva precizări de lingvistică descriptiv-didactică (o enumerare a trăsăturilor generale ale construcţiei), o lectură critică a bibliografiei temei şi o reconsiderare a statutului cliticelor în limba română prin trecerea în revistă a unor tipare uzuale.

1.1 Proprietăţi generale ale clasei: Ceea ce particularizează cliticele pronominale în raport cu alte elemente constitutive ale enunţului este faptul că proprietăţile acestora se manifestă la nivelul tuturor subsistemelor gramaticale: fonetic, morfologic, sintactic, semantic şi pragmatic.

Fonetic, cliticele prezintă proprietăţi comune cu morfemele acordului, precum absenţa accentului propriu sau caracterul non-silabic, de unde derivă gruparea prozodică alături de un cuvânt principal numit suport (a cărui structură accentuală o poate modifica). Este cazul aşa-numitelor clitice fonologice sau de fuzionare, dependente exclusiv de adiacenţa la nivelul structurii de suprafaţă, definite prin contrast cu cliticele sintactice, elemente legitimate prin coindexare funcţională sau încorporare restructurantă în flexiune (Dobrovie-Sorin, 1994)[v]. Indiferent de categoria din care fac parte, cliticele pronominale se caracterizează prin structura monomorfemică a semnificantului, în contrast cu aceea bimorfe-mică a corespondentului lor tonic; formează, prin urmare, perechi adiacente. Absolutizând această caracteristică, cliticelor pronominale li s-a atribuit statutul unor specificări morfologice (ibidem).

BDD-V3901 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

Sintactic, cliticele prezintă proprietăți distincte în funcție de perspectiva în care ne situăm conform teorie GB, acestea intră în grila de subcategorizare a verbului cu statut de argumente, primesc de la acesta caz şi rol tematic. Prezintă legare obligatorie la distanță (proprietate atribuită de ipoteza mişcării a lui Richard Kayne) şi au, în unele situații, capacitatea de a disloca formele flexionare compuse ale cuvântului suport. Promotorii Minimalismului le-au menținut statutul de centri de grup capabile să îşi realizeze o proiecție maximală proprie (prin analogie cu toate categoriile funcționale; Uriagereka, 1992; Sportike, 1996).

Semantic, clitice sunt lexeme lipsite de autonomie referențială, informația de acest tip fiind preluată, printr-o legătură anaforică, de la un nominal substituit sau dublat. Pragmatic, cliticele aparțin registrului informal prin însuşi statutul lor de structuri abreviate.

1.2 Cliticele în limbile romanice în lumina grilei GB (lacune explicative)

Grila generativistă a promovat două modele de analiză a cliticelor în limbile romanice. Primul le subsuma argumentelor pronominale generate într-o poziție canonică şi supuse, la nivelul structurii de suprafață, constrângerilor generale de mişcare alpha. Cel de-al doilea le atribuia statut de afixe ataşabile unei gazde unice – verbul, constituind, alături de pozițiile argumentale ale categoriilor substituite, un lanț tematic.

1.2.1 Faptul că în limba română cliticul şi corespondentul său referențial nu se află în distribuție complementară (e vorba de cazurile de dublare) ridică un prim semn de întrebare asupra valabilității ipotezei mişcării propuse de Kayne (1975) şi Rizzi (1986) Aceasta ar anula *Principiul Prezervării Structurii*, dacă ținem seama de faptul că un constituent nu poate ocupa poziția altui constituent cu statut similar. Mai mult decât atât, în situația în care cliticul şi obiectul direct pe care îl dublează sunt ambele dotate cu statut argumental, analiza ar încălca a doua cerință a *Criteriului tematic.* Contrastând mişcarea Wh cu fenomenul ridicării cliticului, R. Kayne constată că, spre deosebire de deplasarea operatorului interogativ în SpecCP, posibilă şi deasupra construcțiilor insulare, chiar a acelora infinitivale, traiectoria propusă de clitic nu are ca rezultat ataşarea nici la nodul IP, nici la nodul VP; autorul susține o localizare în C, în ipoteza nesaturării acestei poziții[vi].

O plasare a cliticelor ca adjuncție la Flex susține Dobrovie-Sorin; se soluționează în felul acesta, potrivit raționamentului autoarei, cel puțin două probleme teoretice: posibilitatea lăsării în urmă a cliticului când se realizează deplasarea Flex-la-Comp şi satisfacerea cerinței de c-comandă între clitic şi urma sa. Acest punct de vedere „unifică" prin reprezentare, o clasă extrem de eterogenă şi absolutizează rolul condiției de specificitate. Este incontestabilă contribuția acesteia la fenomenul dublării, dar trebuie spus că specificitatea nu constituie o noțiune primară nici în cadrul GB, nici în acela al Programului Minimalist. Operativă în limba română, reprezintă totuşi un efect secundar având în vedere absența restricție semantică în fenomenul dublării în albaneză şi greacă.

1.2.2 Ipoteza juxtapunerii celor două structuri adâncime / suprafață în modul de generare a cliticelor susținută de Rivas (1977), Jaeggli (1982, 1986) şi Borer (1984) este adaptată configurației limbii române de Ileana Baciu[vii] în cadrul unei lucrări dedicate analizei contrastive a interogativelor Wh. Se încearcă o rezolvare a inconvenientelor menționate anterior. Cliticele sunt în continuare considerate argumente, ceea ce vine în completarea ipotezei precedente este capacitatea acestora de a absorbi rol tematic şi caz

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

(caracteristica enunțată se pliază pe structura limbii române având în vedere prezența prepoziției „pe” care guvernează nominalul.

2. Având în vedere faptul că în română cliticele pronominale constituie o clasă extrem de eterogenă, cu un comportament diferit al unităților în funcție de tiparul structural al inserării lor, propunem următoarea grilă de interpretare :

– cliticele simple, non-referențiale, de Acuzativ şi Dativ au statut argumental, primesc caz şi rol tematic de la verbul din a cărui grilă de subcategorizare fac parte; sunt generate în poziție postverbală, de unde se ridică la FF şi ocupă domeniul preverbal; îşi creează o proiecție maximală proprie defectivă de Spec.

– cliticele de dublare sunt mărci ale acordului obiectual, prin urmare inserarea lor se realizează într-o configurație conținând proiecțiile AgrDoP şi AgrIoP.

– cliticele de Acuzativ şi Dativ purtătoare ale unei valori suplimentare [+ poss] au un statut diferit de corespondentele lor obiectuale; deşi argumente, sunt inserate în AgrPoss şi realizează un lanț de coindexare trinar, al cărui centru este un nominal.

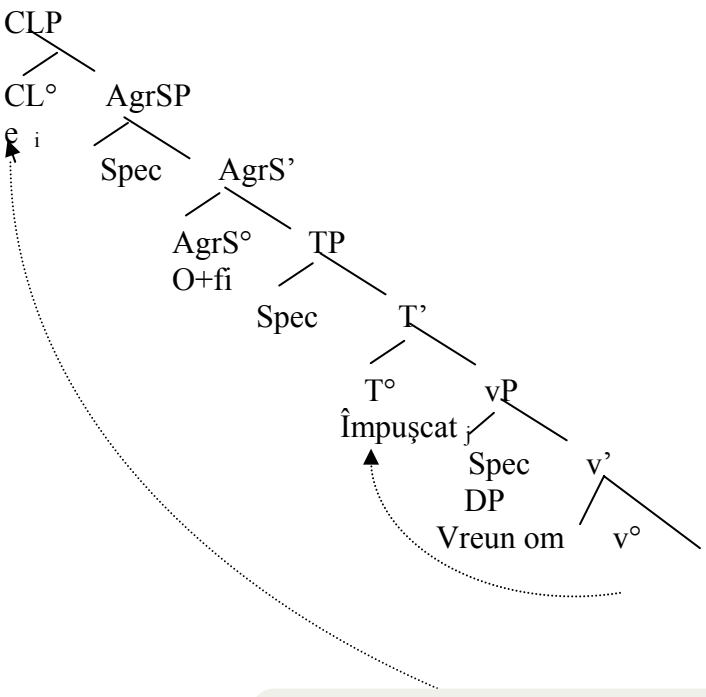
– cliticele reflexive, caracterizate de proprietățile [+ inerent], [+ impersonal] au statutul unui cvasi-argument extern şi sunt poziționate în SpecvP.

2.1 Cliticele de Acuzativ şi Dativ, cu statut obiectual şi autonomie referențială

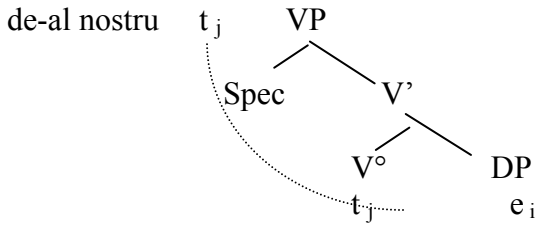
Cliticele de acest tip, beneficiind de statut argumental, ocupă centrul de grup al unei proiecții maximale Cl P defective de specificator. Sunt autonome atât semantic (au rol tematic atribuit de un centru verbal), cât şi sintactic (primesc caz fie într-o configurație structurală specifică Acuzativului, fie prin marcare flexionară inerentă). Frontalizarea nu e atât consecința unei atracții în scopul verificării de trăsături, cât o cerință de ordin tipologic şi o conformare la un criteriu fonologic (cu excepția, desigur, a cliticului „o”, la care structura fonologică a semnificantului impune ataşarea la dreapta, încorporarea la un participiu „Am văzut-o pe Maria“).

2.1.1 Cliticul de Acuzativ este ocurent în următoarele tipare configuraționale: operator frontalizat în poziție de obiect direct.

(1) „L-o fi împuşcat vreun om de-al nostru“. (Dumitru Solomon, „Două ore de pace“, Editura Albatros, Bucureşti, 1983, pagina 55)

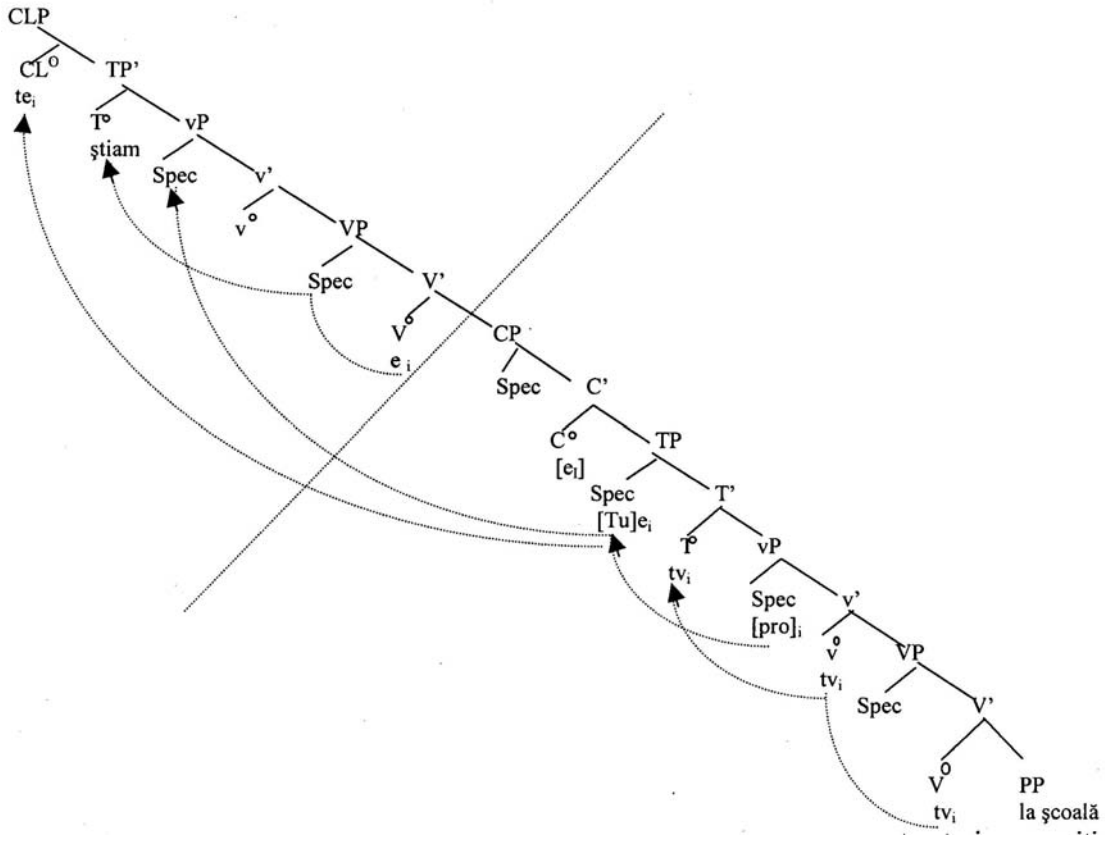

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

Transpunerea enunțului înregistrat sub (1) în structura arboreală demonstrează că ridicarea cliticului în poziție pre-verbală se realizează independent de ceilalți constituenți (ne referim la faptul că subiectul, care nu intră în nici un fel de relație cu operatorul pronominal poate rămâne in-situ sau poate înregistra o mișcare de topicalizare, prezența sa nefiind resimțită ca o „barieră" în calea deplasării).

1) operator frontalizat în poziție de obiect direct, ca urmare a unei ridicări din subordonată în regentă (caz tipic de mișcare în ciclu succesiv); structurile amalgamate de acest tip constituie o particularitate a limbii române.
   (2) „Te știam la școală" (D. R. Popescu, *Teatru*, Editura Cartea Românească, „Hoțul de vulturi", pagina 237)

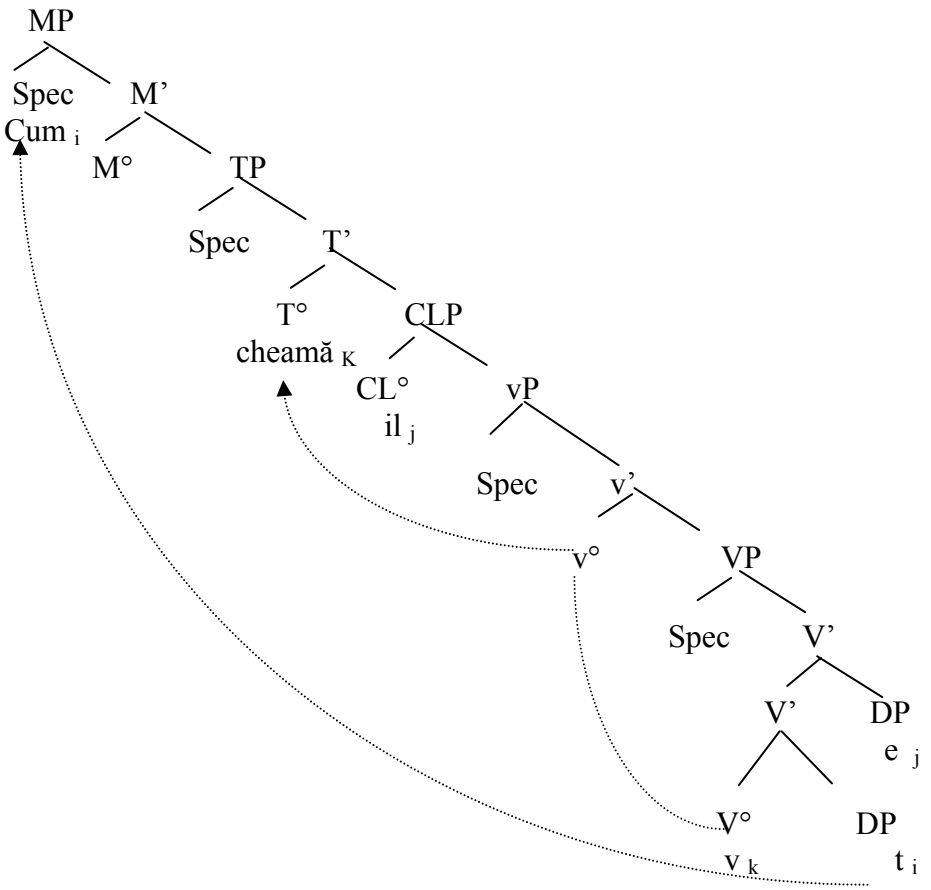
Reprezentarea s-a realizat prin detalierea componentelor a două structuri propoziționale: o principală regentă de tip IP și o subordonată de tip CP introdusă în

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

structura profundă printr-un complementizator suprimat în cursul transformării. În absența posibilităților de verificare a trăsăturii EPP, operatorul frontalizat primeşte caz şi rol tematic prin operațiunea cunoscută sub denumirea de ECM (Exceptional Case Marking), proprie infinitivalelor pasive şi structurilor cu atribut transformat din engleză (tipul „Small clause“)

3) operator Wh şi clitic pronominal în Acuzativ, în raport de co-ocurență.

(3) „Cum îl cheamă?“ (D. R. Popescu, „Acei îngeri trişti”, ediția citată, pagina 87)

Interogativa din 3) constituie un caz particular de deplasare de operatori, întrucât „cum“ intră în grila de subcategorizare a copulativului cu statut de atribut de bază şi substitut al unui nominal referențial. Prin urmare, între cliticul frontalizat (component obligatoriu în enunț grație fenomenului dublării) şi fraza Wh se stabileşte un raport semantic de co-indexare. Structurile de acest tip reprezintă un punct de interferență între cliticele autonome propriu-zise şi cele considerate mărci ale acordului obiectual.

2.1.2 Cliticul de Dativ beneficiază de un statut similar, cu excepția faptului că distribuția sa se realizează în contexte mai simple din punctul de vedere al analizei sintactice. Am ales pentru exemplificare două dintre acestea:

4) declarativa cu auxiliar, în care cliticul ocupând poziția obiectului indirect este generat în SpecVP şi frontalizat prin binecunoscutul fenomen al ridicării de componente.

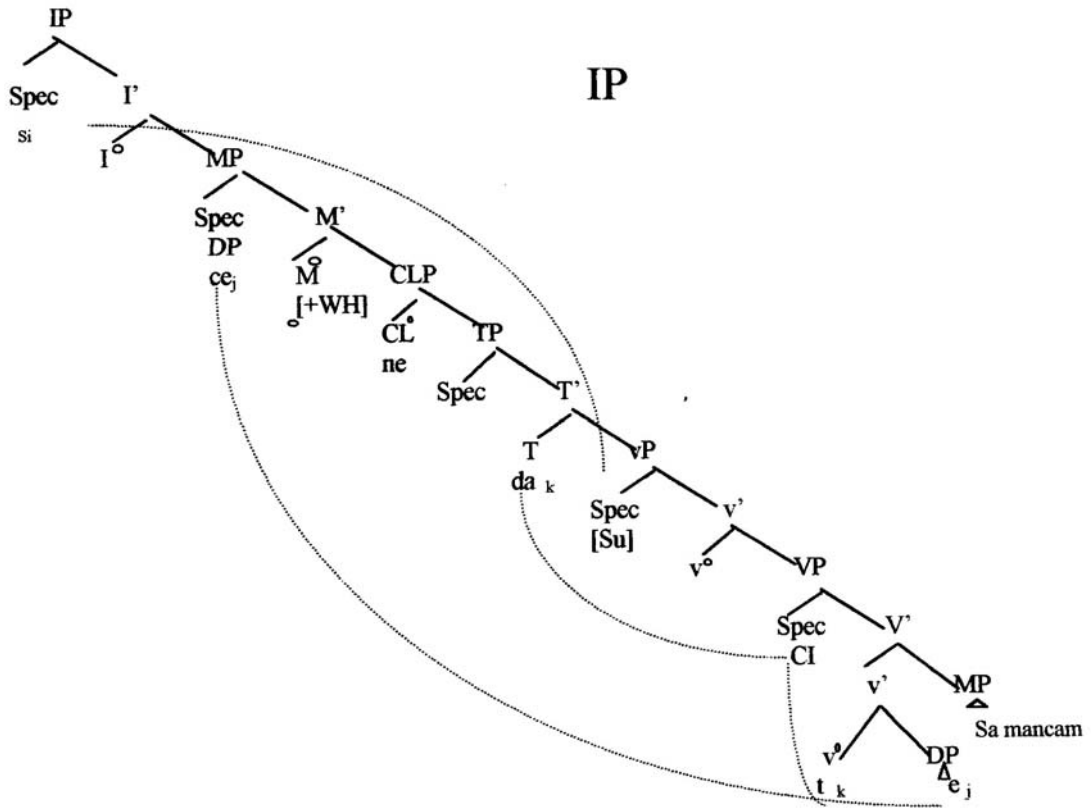
„Şi i-am răspuns că nu țineam cont decât de o capturare neconditionată“. (D. R. Popescu, „Două ore de pace“, ed. cit., pagina 41)

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

5) interogativa de tip Wh, în care operatorul pronominal e un argument frontalizat al unui predicat triadic.

„Şi ce ne dă să mâncăm? “ (ibidem, pagina 39)

Reprezentăm, pentru economie de spațiu, doar exemplul 5), întrucât acesta constituie un caz particular de instanțiere a fenomenului cunoscut încă din anii ’60 sub numele de “Dative Shift / Dative Movement“, prin faptul că obiectul indirect este un clitic pentru care limba română impune saturarea poziției preverbale, iar obiectul direct e o structură cu operator frontalizat de tip Wh.

Configurația 5) conține un IP recursiv, specificatorul primei poziții flexionare adăpostește un „şi“ narativ, fără valoare sintactică, iar specificatorul MP (din cel de-al doilea MP) e ținta deplasării operatorului interogativ; am ilustrat apoi ridicarea cliticului obiect indirect şi mişcarea verbului pe traiectoria V-către-v-către-T în scopul verificării trăsăturilor flexionare; am considerat subordonata de tip MP întrucât în limba română „să” dispune de un dublu statut, pe de o parte de modalizator, marcă flexionară a conjunctivului şi acela de conector la nivel propozițional.

3. Cliticele de dublare constituie un al doilea tipar structural specific limbilor romanice, unei anumite părți a limbilor slave şi absent din limbile germanice. Spre deosebire de franceză şi italiană, limbi în care cliticul se află în distribuție complementară cu nominalele corespondente în poziție de obiect direct şi indirect, în română şi spaniolă cele două elemente sunt co-ocurente. Cliticele de dublare îşi pierd statutul argumental şi devin mărci ale acordului obiectual. Comportamentul lor sintactic, topica fixă, relația de subiacența față de gazdă, variația trăsăturilor redundante de acord precum şi faptul că ele

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

dublează nominalele generate în poziții argumentale postverbale, constituie dovezi în acest sens. Cliticele de dublare sunt lipsite de caz şi rol tematic, fiind plasate pe acelaşi plan cu afixele flexionare. Se deosebesc de acestea prin faptul că reprezintă centre de grup ale unei proiecții maximale proprii AgrDoPsi AgrIoP; „ridicarea“ devine astfel o reordonare a morfemelor în cadrul unui grup verbal complex. Operațiunea e urmată de inserția obligatorie a prepoziției „pe”, marcă flexionară a limbii române purtătoare ale informațiilor semantice [+ personal], [+ individual].

Prin urmare, acordul de acest tip nu este o simplă concordanță de caracteristici redundante, cât o formă de extindere a relațiilor de scop în afara grupului verbal.

Propunem spre analiză următoarele exemple :

a) cu clitic de Acuzativ

6) declarativa cu auxiliar

„Le-am furat pe toate de la un mocan într-o noapte“ (ibidem, pagina 38)

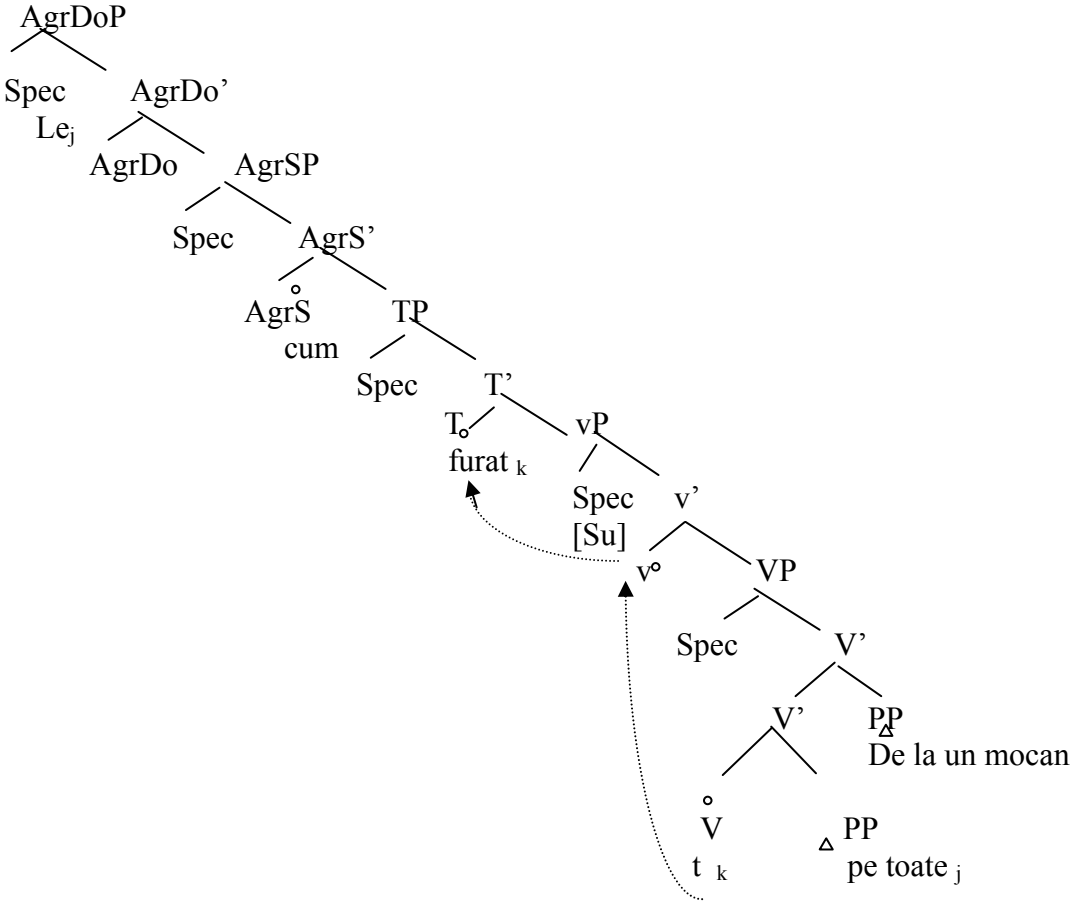
7) declarativa în care poziția preverbală e saturată atât de nominalul topicalizat, cât şi de cliticul de dublare

„Pe toate le-am furat de la un mocan într-un noapte“ (ibidem, pagina 265)

8) „De ce mă-ntrebi pe mine ? “ (ibidem, pagina 265)

Propunem pentru fiecare din cele trei exemple câte o structură arboreală conținând, deasupra grupului verbal, cele două proiecții amintite: AgrDoP şi AgrIoP.

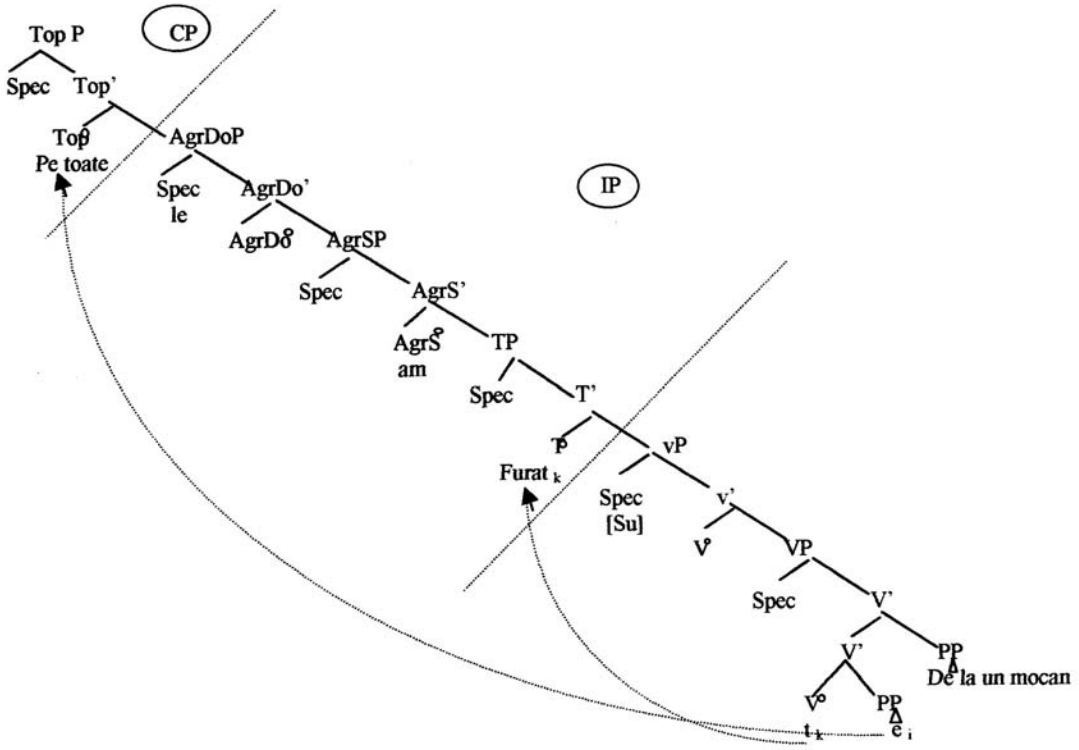
În structura înregistrată sub 6), cliticul de dublare se situează deasupra lui AgrSP, în al cărui centru e localizat auxiliarul ce-i serveşte ca suport.

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

(Am încercat o cât mai fidelă transpunere a modelului propus de Chomsky, menținând inventarul de unități, dar recurgând la o re-așezare a acestora în structura de constituenți pentru a răspunde constrângerilor topice impuse de sistemul limbii române). Așa cum se poate observa din reprezentarea propusă, operatorul clitic este generat în AgrDoP în sintaxa deschisă, nici o deplasare a acestuia nemaifiind necesară; stabileşte o relație de coreferențialitate cu nominalul dublat şi o relație de acord la nivelul VP.

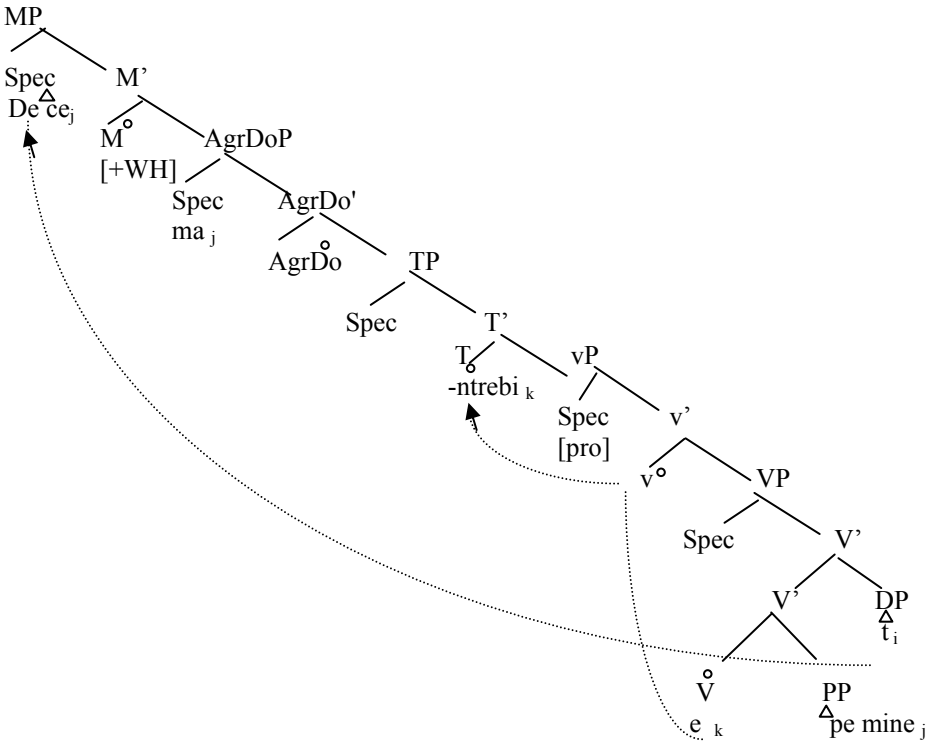
Enunțul notat sub 7) constituie un caz tipic de dublare în care poziția pre-verbală e saturată atât de nominalul topicalizat (PP), cât şi de operatorul clitic coindexat cu acesta.

Reprezentarea a probat faptul că în limba română materialul topicalizat e găzduit de o proiecție maximală din cadrul CP, TopP, mai precis de centrul acesteia Top. Cliticul de dublare se află în imediata vecinătate a nominalului topicalizat şi ocupă în reprezentarea arboreală specificatorul celei mai înalte proiecții a flexiunii (SpecAgrDoP), pentru a satisface astfel relația obligatorie de strictă subiacență cu un auxiliar ce-i servește drept suport fonologic.

În cazul interogativei din 8) singurele componente deplasabile în sintaxa deschisă sunt operatorul Wh şi verbul predicativ care realizează o deplasare la flexiune. Ilustrăm în figura de mai jos relațiile sintactice din cadrul acestui enunț.

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

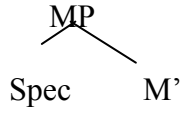

b) cu Dativul

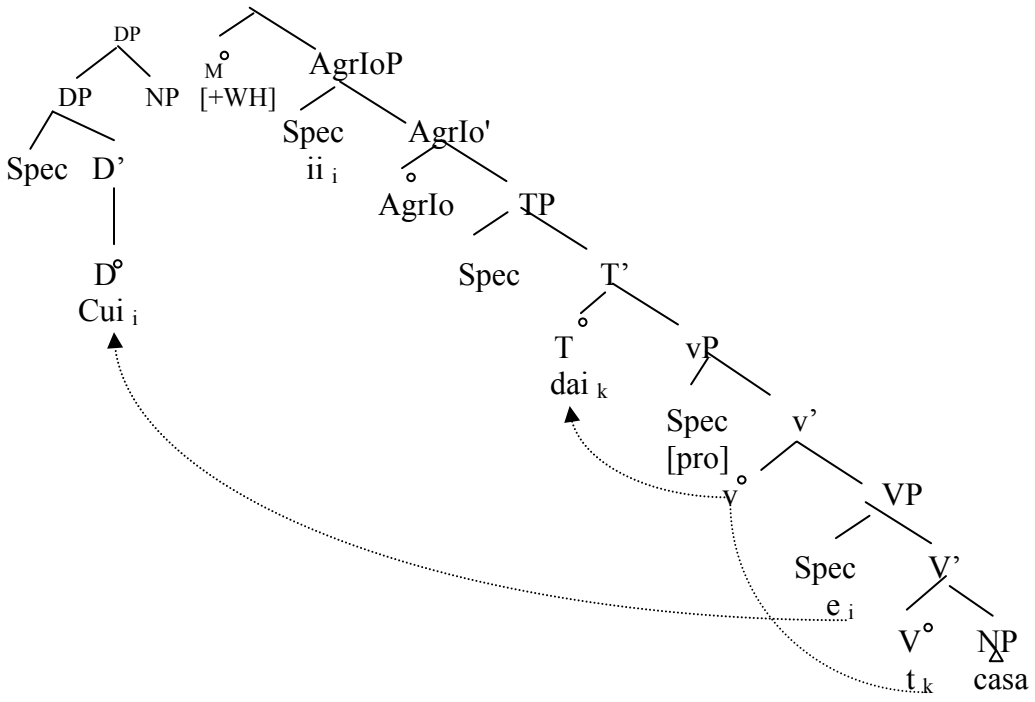
Cliticul de dublare aflat în Dativ (e vorba de cazul morfologic, inerent al pronumelui şi nu de cazul sintactic, atribuit prin relație de guvernare într-o configurație canonică) este ocurent în aceleaşi tipuri de contexte, cu singura excepție că, în interiorul grupului verbal, ocupă poziția de Spec. Supunem investigației de detaliu o interogativă de tip Wh, conținând un lanț de coreferențialitate trinar; relația semantico-sintactică se stabileşte între cei doi operatori (interogativ, dublat prin clitic) şi apoziția acordată în gen, număr şi caz cu fraza Wh.

9) „Cui îi dai casa, mortului ?" (D.R. Popescu, „Muntele", ediția citată, pagina 175)

Sugerăm o reprezentare cu un DP recursiv, în acord cu interpretarea apozitivelor ca structuri coordonate la FL.

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

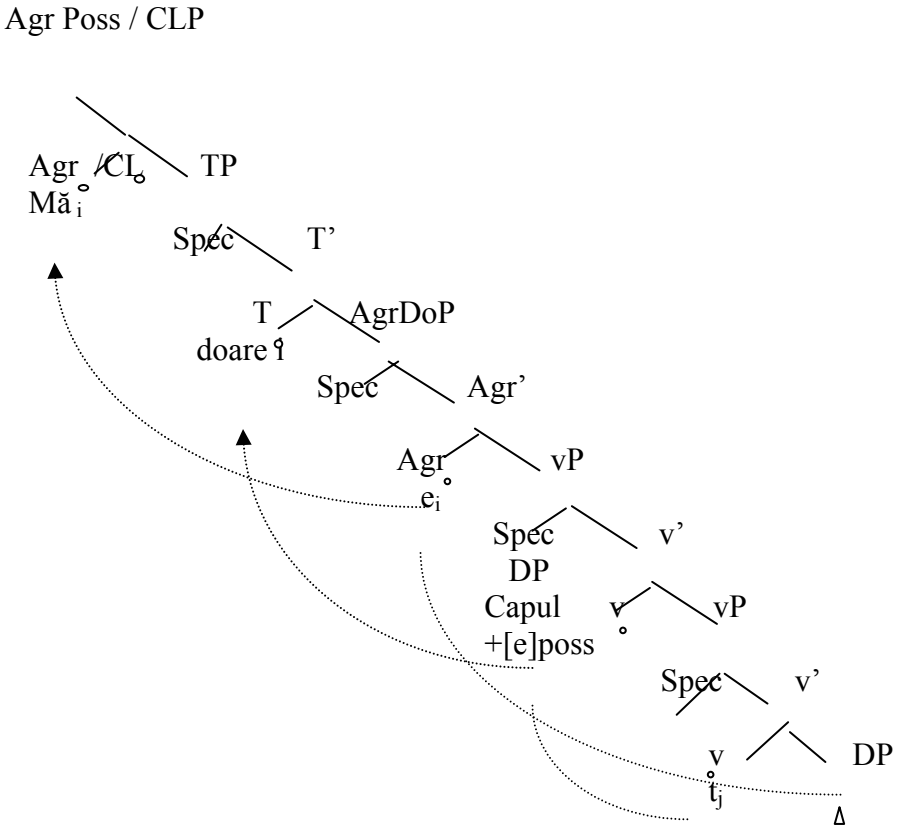

Cu singura excepție amintită mai sus, configurația este una clasică pentru transpunerea pe teren românesc a grilei minimaliste, cu operatorul interogativ în SpecMP şi cu trăsătura [+Wh] verificată în M, cu relația de coreferențialitate stabilită între clitic şi nominal (şi în situația dată şi între pronumele interogativ), cu deplasarea verbului la flexiune comună tuturor structurilor propoziționale în sistemul nostru lingvistic.

4. Cliticele cu valoare de posesiv Spre deosebire de pozițiile sintactice discutate anterior, în care cliticele fie ocupau poziția de obiect direct sau indirect, fie dublau nominalul şi se constituiau în mărci ale acordului, Acuzativul şi dativul posesiv prezintă o situație particulară prin însăşi modul de generare în afara grupului verbal.

4.1 Româna dispune de o construcție particulară care o singularizează în contextul limbilor înrudite şi anume posibilitatea de exprimare a valorii de posesiv printr-un clitic de Acuzativ frontalizat, dar neîncorporat, la indicativ prezent, în structura fonologică a semnificantului verbal. Într-un exemplu de tipul „Mă doare capul“ operatorul preverbal dispune de un dublu statut: de subiect logic al enunțului şi de marcă a valorii de posesiv, aflându-se într-o relație de coindexare la distanță cu o categorie vidă din interiorul grupului nominal (un posesor, actualizat în sintaxa profundă printr-un adjectiv specific).

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

Aşa cum se poate observa din reprezentarea propusă, cliticului de acest tip i se acordă statut argumental, în acord cu datele de ordin tipologic furnizate de limba română (un contra-exemplu de tip teoretic ni-l furnizează modelul Grimshaw din 1990 care stabileşte o corelaţie între specificul argumental şi structura lexicală conceptuală (LCS); potrivit acestui punct de vedere, au statut de argumente posesivele ocurente cu un nominal postverbal, în sensul că substantivul preia în întregime configuraţia sintactică a verbului din care derivă şi statut de modificatori cliticele ataşate de un suport a cărui structură semantică nu impune saturarea vecinătăţilor). Propunem pentru analiză următoarele structuri de contexte reperate :

(10) Sugestia-ţi este interesantă.

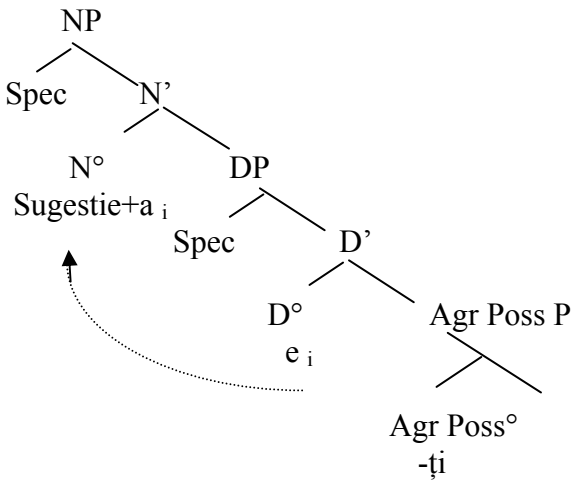
(11) Mi-am găsit cartea.

(12) Mi-am găsit cartea mea.

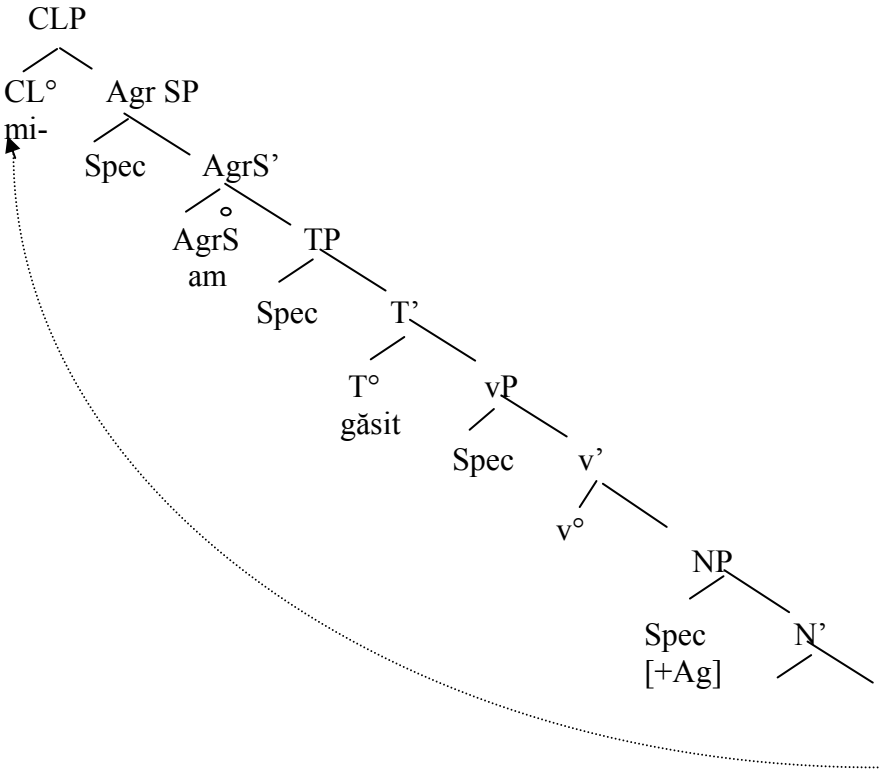
În toate cele trei exemple, cliticul se prezintă ca o complinire a unui centru nominal, ceea ce, teoretic, ar însemna necesitatea acestuia de a ocupa o poziţie similară cu a unui determinant adjectival, un SpecN (Chomsky) sau un SpecAgr (Cinque 1994). Totuşi, în limba română posesivul în Dativ sau Genitiv (două structuri aflate în relaţie de sinonimie sintactică) este un argument al nominalului (ca şi în engleză, unde „s" e poziţionat în D) - afirmaţie validată de refacerea sintaxei profunde a enunţurilor cu un verb care marchează, inerent, posesia. Cliticul din 10) este inserat într-o structura postsubstantivală, în

BDD-V3901 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

distribuție complementară cu un corespondent adjectival cu marca [+poss]. Sugerăm o generare in-situ a acestuia, în strictă dependență de nodurile NP şi DP.

În cazul de față articolul enclitic se comportă asemeni tuturor afixelor din flexiunea verbală în limbile pro-drop, realizând o ridicare încorporantă la centrul N în scopul verificării proprietății sale nominale. În exemplul înregistrat sub 11), cliticul e generat într-o poziție similară, cu singura excepție, a „ridicării“ în sintaxa deschisă, iar consecința formală e ataşarea fonologică de un constituent verbal. Propunem următoarea configurație arboreală conținând o structură în care posesivul deplasat intră în relație de coindexare cu o „copie” (urmă în GB) a sa aflată în interiorul lui NP. Cliticul cunoaşte o reprezentare similară cu structurile obiectuale cu autonomie referențială, unde ocupă centrul de grup al unei proiecții maximale defective de specificator.

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

N° cartea	CLP e_i

Figura pentru 12) este similară din punctul de vedere al ordonării generale a constituenților, dar semantico-pragmatic deține un grad redus de acceptabilitate conform normelor limbii literare standard. În consecință, cliticul din structurile cu posesiv nu poate fi interpretat în mod analog corespondentului său obiectual în cazuri de dublare, deci nu poate îndeplini funcția de morfem al acordului.

În concluzie, româna deține trei modalități de actualizare a valorii semantico-gramaticale de posesiv cu clitic de Acuzativ, cu clitic de Dativ şi cu adjectiv specific în Genitiv, primele două constituind obiectul expunerii de față. Prin particularitățile sale fonologice şi prin flexibilitatea topică, posesivul în Dativ se apropie de morfemul „s" din engleză (ne referim la anglo-saxonă şi limba medievală, unde genitivul se putea exprima atât în pre cât şi în postpoziție). În mod similar, în limba bulgară există un clitic de Dativ posesiv ocupând o poziție subiacentă articolului sau demonstrativului, şi acesta nu se ataşează unui suport de altă natură categorială decât nominalul.

5. Cliticul cu valoare de reflexiv Interesează pentru cercetarea de față verbele cu reflexiv obligatoriu (situate în afara opoziției de diateză) de tipul „se alege", „se aşteaptă", „se pronunță" şi verbele cu sens pasiv precum „a se naşte", „a se numi"; postulăm o situare diferită a cliticului în reprezentarea arboreală în cele două tipuri de structuri.

Înainte de a recurge la analiza propriu-zisă a acestora, redăm în cele ce urmează o succintă descriere contrastivă a structurilor clitice de reflexiv în engleză, franceză şi română în încercarea de a stabili o situare canonică a operatorului. De vreme ce într-o propoziție tranzitivă cu un clitic reflexiv subiectul logic se poate ridica pentru a-şi verifica trăsătura de caz în SpecTP, pronumelui îi revine sarcina de a ocupa poziția de SpecvP, devenind, prin aceasta, un pseudo-argument extern. Considerăm următoarele exemple :

1) John saw himself in the mirror.
2) Jean s'est vu dans la glace.
3) Ion s-a privit în oglindă.

Există o diferență sistematică între proprietățile anaforice ale non-cliticelor din engleza şi caracteristicile corespondentelor lor atone din franceză şi română. Contextul 1) deține două poziții cazuale de tip structural, în vreme ce 2) şi 3) dețin una singură (nominativul subiectului). Chiar dacă şi la nivelul ultimelor două enunțuri există o dependență referențială între subiectul şi obiectul logic, există argumente suficiente în favoarea postulării unei poziții diferite a cliticului reflexiv față de celelalte forme pronominale cu statut de argumente interne (cliticele cu autonomie semantică) sau de morfeme ale acordului (cliticele de dublare). Prin urmare, indiferent de natura proprietății reflexive (inerentă sau dobândită contextual), cliticul de acest tip ocupă poziția lui SpecvP.

Reflexivul pasiv realizează o deplasare suplimentară în SpecTP, întrucât cliticul de acest tip deține, la nivelul structurii profunde, funcție agentivă (ceea ce implicit înseamnă necesitatea verificării trasăturii EPP în configurația canonică a subiectului topicalizat).

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

6. Concluzii: Succinta noastră „lectură“ minimalistă a comportamentului cliticelor în limba romăna a relevat natura sintactico-semantică a unei clase extrem de eterogene, ale cărei unități sunt generate în poziții diferite în cadrul grupului verbal complex; ne-am distanțat de analizele anterioare întreprinse pe fundal GB potrivit cărora cliticele erau reprezentate ca adjuncție la flexiune şi am postulat reguli de generare şi poziții diferite pentru fiecare subtip: cliticele referențiale au o proiecție maximală proprie şi realizează o ridicare dintr-o poziție pre-verbală de obiect direct sau indirect, în vreme ce cliticele de dublare sunt morfeme care se reordonează în interiorul grupului verbal. Cliticele posesive au statut argumental, chiar dacă includerea lor în grila de subcategorizare a nominalului rămâne discutabilă. Reflexivul e un pseudo-argument extern a cărui frontalizare se realizează pe traiectoria SpecVP-către SpecvP.

NOTE:

Pană Dindelegan, Gabriela (1992) *Teorie şi analiză gramaticală*, Coresi, Bucureşti

Pană Dindelegan, Gabriela (2001) *Reflecții asupra organizării sintactice a propoziției în limba română Relația V-S-O,* în *Actele colocviului catedrei de limba română*, Editura Universității Bucureşti

Vikner, Sten (1993) *V-to-I movement and inflection for person in all tenses*, în Liliane Haegeman, *The new comporative syntax*, paginile 189-209, Oxford University Press

ROMANIAN PRONOMINAL CLITICS – A MINIMALIST PERSPECTIVE

(summary)

The present article is meant to initiate the investigation of the Romanian clitics from a minimalist perspective. Four different representations had been proposed in accordance with the distinctive behaviour of the members of this heterogeneous class: Accusative and Dative non-referential clitics had argument status, thus they occupy the head position of an independent projection (ClP); the doubling clitics, regarded as agreement markers, contribute to the re-ordering of morphemes inside a complex VP; possessive clitics are inserted under AgrPoss and form, together with the defining nominal, a referential chain ; reflexive clitics, characterized by the features [+ impersonal], [+ inherent] have an argument-like nature and are positioned under Spec vP.

[i] Beukema, Frits, Den Dekken Marcel (eds), *The clitic phenomena in European languages*, John Benjamin Publishing Company, Amsterdam / Philadelphia, 1999

[ii] Franco, Joe, *Agreement as a continuum: The case of Spanish pronominal clitics,* în lucrarea citată, paginile 147-191

[iii] Chomsky, Noam, *A minimalist program for linguistic theory*, în K.Hale şi S.J.Keyser (ed), *The view from building 20*, Cambridge, MIT Press, 1993

[iv] Dimitrova-Vulchanova, Mila, *Possessive constructions and Possessive clitics in the English and Bulgarian DP*, Beukema, Frits, Den Dekken, Marcel, lucrarea citată, paginile 121-147

[v] Dobrovie-Sorin, Carmen, *The syntax of Romanian*, Berlin: Mouton de Gruyter, 1994

[vi] Kayne S., Richards, *Principles and parameters*, Oxford University Press, SUA, 2000

[vii] Baciu, Ileana, *Interrogative constructions in English and Romanian*, TUB, 1996

Bibliografie:

Alboiu, Gabriela (2002) *The features of movement in Romanian*, Editura Universității Bucureşti

Avram, Mioara (1997), *Gramatica pentru toți*, Humanistas, Bucureşti

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)

Beukema, Frits, Den Dekken, Marcel (eds) (1999) *The clitic phenomena in European* Amsterdam / Philadelphia, 1999
Baciu, Ileana (1996) *Interrogative sentences in English and Romanian*, teza de doctorat, Editura Universității Bucureşti
Bidu Vrănceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela (1997) *Dicționar de ştiințe ale limbii*, Editura Ştiințifică, Bucureşti
Chomsky, Noam (1981) *Lectures on Government and Binding*, Dordrecht: Foris
Chomsky, Noam (1986) *Barriers,* Cambridge, MIT Press
Chomsky, Noam (1993) *A minimalist program for Linguistic theory,* în K.Hale şi S.J.Kessey în *The view from building 20*, Cambridge, MIT, Press
Chomsky, Noam (1995) *The Minimalist Program*, Cambridge, MIT Press
Cornilescu, Alexandra (1995) *Concepts of modern grammar*. *A generative perspectiv*e, Editura Universității Bucureşti
Dobrovie-Sorin, Carmen (1994) *The syntax of Romanian*, Berlin: Mouton de Gruyter
Haegeman, Liliane (1992) *Introduction to Government and Binding*, Oxford
Hornstein, Norbert, *Movement and Control*, în *Linguistic Inquiry,* 4, 223-248, 1983
Kayne, Richard (1994) *The antisymmetry of Syntax,* Cambridge, MIT Press
Kayne, Richards (2000) *Parameters and Universals*, Oxford University Press
McGinnis, Martha *Reflexive clitics and the Specifiers of vP*, în *MIT Working Papers in Linguistics*, 35/1999, paginile 137-160
Pană Dindelegan, Gabriela (1974) *Sintaxa limbii române: partea I Sintaxa grupului verbal în limba română,* Editura Universității Bucureşti

BDD-V3901 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:03 UTC)